

Regeringskansliet
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56)

Er beteckning: LI2024/01638

Sammanfattning

Länsstyrelsen är enig med utredaren om att det är viktigt att konkurrenskraften inom animalieproduktionen stärks. Konkurrenskraften för animalieproduktionen i landet är helt beroende av lönsamheten för den enskilda lantbrukaren. Att ha ett starkt fokus på djurens välmående bidrar till god djurhälsa och är i sig en betydande faktor som stärker konkurrenskraften.

Länsstyrelsen förespråkar en bibehållen beteslagstiftning, möjlighet att använda virtuella stängsel och att förprovningen finns kvar på samtliga länsstyrelser som idag. När det gäller genomförandet av förprovningen är den geografiska närheten till näringen och djurskyddskontrollen av avgörande betydelse.

Vidare kan länsstyrelsen se fördelar med att det ges möjlighet till utökad skyddsjakt. Länsstyrelsen bedömer att den villkorade läkemedelsanvändningen (ViLA) i dagsläget inte bör förändras.

Att främja innovation och forskning inom området är mycket bra. En särskild satsning bör göras på mindre besättningar som hotas att slås ut genom att de inte kan hitta avbytare vid ledighet, inte har ekonomiska resurser att bygga om till lösdrift samt har svårare att få tillgång till service och infrastruktur.

Tillgången till jordbruksmark och de inlåsnings effekter som vissa EU-stöd innebär kan också bidra till svårigheter att fortsätta eller att utöka. Enligt länsstyrelsens erfarenhet är det framför allt dessa

faktorer som är hindrande, inte att det är många regler eller att mjölkkor behöver hållas på bete.

Den administrativa börda som åligger animalieproduktionen kommer inte från de svenska djurskyddskraven utan återfinns inom andra lagstiftningsområden som en animalieproducent berörs av eller är en produkt av näringens egna krav på dokumentation.

Det är viktigt att behålla och utveckla de stödsystem som finns inom djurvälståndersättningar, investeringsstöd och startstöd.

Länsstyrelsen utvecklar synpunkterna under respektive avsnitt nedan.

Avsnitt 1 Författningsförslag

Länsstyrelsen avstyrker ändringen i 2 kap 3 § djurskyddsförordningen (2019:66)

Alla mjölkkor bör även i fortsättningen hållas på bete. Motiveringen till detta under avsnitt 4.12.

Länsstyrelsen tillstyrker ändringen i 2 kap 17 § djurskyddsförordningen

Virtuella stängsel bör tillåtas. Motiveringen till detta under avsnitt 7.13.

Länsstyrelsen avstyrker ändringen i 6 kap 3 § djurskyddsförordningen

Förprovningen bör behållas på samtliga länsstyrelser som det är idag. Motivering till detta under avsnitt 6.9.

Avsnitt 4.10 Utredarens överväganden och förslag – områden utanför djurskyddsområdet

Skyddsjakt utan tillstånd på rådjur, dovhjort och kronhjort kan vara positivt

Länsstyrelsen Västernorrland ser både för- och nackdelar med förslaget.

Att införa skyddsjakt utan tillstånd skulle underlätta för gårdar med hög skadebild och minska länsstyrelsens administration, men det finns en viss risk med olämplig användning eller missbedömning av stark koppling till skada innan skyddsjakt påbörjas. Det måste finnas tydlighet kring när och hur förslaget får användas.

Det kan försvåra övrig hållbar förvaltning av arten inom utbredningsområdena eller områden där det finns en liten hjortstam. De etiska och biologiska aspekterna bör beaktas.

Höjda ersättningsnivåer för rovdjursavvisande stängsel samt för skadade, saknade och dödade djur tillstyrks

Länsstyrelsen Västernorrland ser positivt på detta förslag då ersättningsnivåerna är relativt låga i dagsläget.

Förändringar vad gäller villkorad läkemedelsanvändning (ViLA) avstyrks till största delen

Förenklat regelverk och administrativ börda

Djurhållarnas administrativa börda för ViLA är inte större än den för läkemedelsanvändningen överlag. Den ytterligare administrativa bördan som finns belastar veterinären och är nödvändig för att säkerställa en ansvarsfull användning av läkemedel. Det anförts i utredaren att den administrativa bördan ökat med de nya regler som infördes 2023. Utredaren hänvisar bland annat till att en djurhälsoplan ska bifogas vid anmälan till länsstyrelsen, en uppfattning som är felaktig då djurhälsoplanen, som är en förutsättning för ett förebyggande djurhälsoarbete, ska upprättas men inte behöver bifogas. ViLA skulle redan före regeländringarna bygga på en besättningsutredning där aktuella sjukdomar och förbättringsåtgärder analyserades, även om formella krav på djurhälsoplan inte angavs. Denna administrativa börda åligger dessutom veterinären, inte djurhållaren. Länsstyrelsen ser det som svårt att förenkla regelverket då det måste vara förenligt med EU:s regler för läkemedelsanvändning.

Anslutningskrav ViLA mjölk bör ses över

Länsstyrelsen instämmer med utredaren att det kan vara rimligt att öppna möjligheterna att ansluta sig för alla besättningar som klarar djurskyddsdeklarationens krav och som av veterinär bedöms lämpliga.

Förlängda besöksintervall är olämpligt

Länsstyrelsen avstyrker bestämt att förlänga besöksintervallen. För att få en fungerande förebyggande djurhälsovård är det nödvändigt att veterinären regelbundet besöker besättningen. Åtta veckor är ett väl tilltaget längsta besöksintervall för får. I besättningar med ett så gott hälsoläge att det intervallet känns onödigt kort går det att helt avstå från ViLA. I mjölkbesättningar är det redan i dagsläget möjligt att utöka tiden mellan besöken om djurhälsan är god. Tiden för besöksintervallen är enligt länsstyrelsens bedömning väl avvägda och lämpliga med hänsyn till besättningsstorlek.

Det finns stora risker med att låta djurägare själva behandla kalvningsförlamning

Länsstyrelsen avstyrker från att låta djurägare själva behandla djur som fått kalvningsförlamning. Risken för djurlidande bedöms allt för stor. Det är en behandling som inte är helt okomplicerad i och med att det ska ges en intravenös infusion. Det finns risk för komplikationer bland annat genom att läkemedel hamnar utanför blodkärlet och genom påverkan på hjärtfunktionen. Det finns dessutom risk för att kon är liggande av annan orsak som missas då ingen veterinär är inblandad i diagnosställandet.

Länsstyrelsen tycker inte att det är lämpligt att husdjurstekniker får möjlighet att behandla fertilitetsstörningar hos mjölkkor

Länsstyrelsen ställer sig mycket tveksam till utredarens slutsats att förslaget skulle leda till ett förbättrat djurskydd.

Länsstyrelsen anser att det är en veterinär uppgift att ställa diagnos. Det är dessutom viktigt att läkemedel i allmänhet, och antibiotika och hormoner i synnerhet, används med restriktivitet. I besättningar som är anslutna till ViLA finns veterinären redan med viss regelbundenhet i besättningen. Det är då en självklar uppgift för veterinären att arbeta med fertilitetsstörningar. Även i övriga besättningar är det möjligt att anlita veterinär för både dräktighetsundersökningar och fertilitetsstörningar. Om veterinärer i mindre utsträckning skulle vara inblandade i avelsarbetet i avseendet fertilitetsstörningar finns också risker att kunskap går förlorad.

Avsnitt 4.12 Utredarens överväganden och förslag – konkurrenskraft och djurskyddskrav

Uppdrag till Jordbruksverket

Minska antalet bestämmelser och göra dem mer målstyrda

Utredaren anger att det inte verkar vara djurskyddskraven som är bidragande till problemen med konkurrenskraften. Länsstyrelsen har också den bestämda uppfattningen att det finns mycket annat som har större betydelse. Det är inte antalet djurskyddsregler som har betydelse utan vad reglerna innehåller. Djurskyddslagen slår fast att djur ska hållas på ett sätt som gör att de mår fysiskt och psykiskt bra och får utföra beteenden som de är starkt motiverade för. För att säkerställa detta behövs konkreta bestämmelser om djurhållning.

Att införa mer målstyrda bestämmelser görs alltid på bekostnad av tydlighet då det lämnar öppet för bedömningar. I det kontrollarbete som länsstyrelsen utför på djurskyddsområdet efterfrågas ofta tydliga konkreta regler för att djurhållarna ska veta vad de har att hålla sig efter. Det kommer antagligen i huvudsak att påverka nystartade lantbruk negativt eftersom de inte vet vad de kan förvänta sig av kontroller inom området eller vad de behöver göra för att uppfylla de målstyrda bestämmelserna.

Det finns även en risk att det blir större skillnader mellan kontrollmyndigheter då målstyrda föreskrifter är betydligt svårare att bedöma likvärdigt över landet. Om tillsynen och kontrollen ska fokusera på systematiskt kvalitetsarbete som utredaren önskar så kommer det rimligen att öka den administrativa bördan för djurhållarna. Det finns också en risk för att kontrollerna tar längre tid i anspråk. Det arbetas med nya djurskyddsregler inom EU och de går mot en högre detaljeringsgrad för att få en mer likartad tillämpning av gällande bestämmelser.

Se över möjligheten till ökad flexibilitet för bete och utevistelse för får och nötkreatur för köttproduktion

Det skulle vara olyckligt för djurskyddet i stort om den flexibilitet som utredaren önskar sig innebär att djuren inte får beta i samma utsträckning som idag. Länsstyrelsen önskar snarare att begreppet "på annat sätt ges tillfälle att vistas ute" tas bort ur lagstiftningen eftersom det är viktigt för även dessa djur att få beta.

Betesrätten får inte urholkas utan borde utökas till att omfatta alla nötkreatur. Utöver fördelen för djuren så är det mycket bra för marken och den biologiska mångfalden – många lever av komockor. Utredaren berör inte med ett ord EU:s naturrestaureringslag vilken kommer att kräva betydande utökning av naturbetesmarkerna i Sverige. För detta krävs betydligt fler betande djur.

Vad gäller att hålla djuren ute längre på hösten så är det viktigt att djurens behov av skydd mot väder och vind samt en ren och torr liggplats tillgodoses under den kalla årstiden. Det är tillgodosett genom nuvarande lagstiftning. Att ta bort kravet på detta kan allvarligt äventyra djurvälståndet. Det finns heller ingen motsättning mellan att hålla djuren ute längre på hösten och tillgodose de behoven.

Förenkla och förtydliga vad som gäller vid transport av egna djur EU:s transportförordning i kombination med de svenska reglerna om transport är inte enkla och tydliga. Det vore bra med ett förtydligande från Jordbruksverket om vad som gäller vid transport av egna djur. Om reglerna går att förenkla med ett bibehållet skydd för de djur som transporteras skulle det ge lättnader för animalieproduktionen. Det är viktigt att komma ihåg att det här är djur som vanligtvis inte transporteras så det måste ske med mycket omsorg om djuren för att göra det så lite stressande som möjligt.

Mjölkkor som hålls i lösdrift bör även fortsättningsvis hållas på bete

Länsstyrelsens bedömning är att bete är viktigt för djuren. I en av djurskyddslagens portalparagrafer anges bland annat att djur ska hållas på ett sådant sätt att deras välfärd främjas och att de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande. Att inte ge mjölkkor tillgång till bete är i direkt konflikt med djurskyddslagens intentioner. Förutom själva betandet handlar det bland annat om att kunna röra sig fritt, ha en bekväm liggplats och att enkelt kunna byta kroppsposition. Det är sant, som utredaren säger, att moderna lösdriftsladugårdar rent funktionellt sett är goda miljöer. Det är dock många av de grundläggande faktorerna som inte tillgodoses i en lösdrift, särskilt inte om den har några år på nacken. De lösdrifter som finns skiljer sig väsentligt i utformning och hur väl de är anpassade till att uppfylla djurens behov. EFSA har i en vetenskaplig rapport från

2023 slagit fast att kor bör ha tillgång till bete. Utredaren verkar dessutom inte ha tagit hänsyn till de hälsofördelar som betet utgör.

Den reglering av bete som råder ger redan idag djurhållarna en stor möjlighet till flexibilitet.

Länsstyrelsens bedömning är att en slopad beteslagstiftning inte skulle leda till varken fler besättningar eller fler kor i länet. Det är inte kravet på bete som orsakar svårigheter att expandera utan tillgången till mark för att få tillräckligt med foder. Det är heller ingen fördel för konkurrenskraften i det norrländska jordbruket att gårdarna blir färre och större eftersom det leder till ytterligare förlust av service och infrastruktur som diskuteras under rubriken "Allmänna synpunkter".

Beteskravet är dessutom ett starkt mervärde som särskiljer svensk mjölk från importerad. Mjölkbönder har under lång tid framgångsrikt byggt upp mervärden som konsumenter värderar och är beredda att betala för: hög kvalitet, låg antibiotikaanvändning, god djurvelfärd och höga miljökrav. Att slopa beteskravet försämrar därför inte bara kornas situation. Det riskerar även att på sikt försvaga konkurrenskraften för svenska mjölkbönder på hemmamarknaden.

Vad gäller djurvelfärdsersättningar, se synpunkter på avsnitt 9.5.

Avsnitt 4.14 Utredarens överväganden och förslag – djurskyddet i EU och globalt

Länsstyrelsen tillstyrker förslagen

Det är positivt om regeringen har möjlighet att arbeta för en skärpt djurskyddslagstiftning inom EU och globalt. Inom EU pågår redan arbetet och där finns representation. Inte mindre viktigt är att verka för en korrekt och restriktiv användning av antibiotika vilket är oerhört angeläget med tanke på den oerhörda hälsorisk antibiotikaresistenta bakterier utgör.

Likvärdig tolkning och tillämpning av lagstiftning samt likvärdiga ersättningar och villkor inom EU är grundläggande faktorer som alltid måste beaktas och bevakas. Det är viktigt att andra länders icke fungerande kontrollsystem eller bristande regelefterlevnad inte används som ett argument för att sänka svenska lagstiftningskrav.

Avsnitt 5.5 Utredarens överväganden och förslag – Djurskyddskravens påverkan på djurhälsa och läkemedelsanvändning

Anslaget till Formas

Länsstyrelsen ser positivt på utredarens förslag att öka andelen av anslaget som går till djurskyddsbefrämjande åtgärder och att öronmärka delar till förbättrad djurhälsa. Alla åtgärder som minskar användningen av antibiotika är viktiga och angelägna.

Avsnitt 6.9 Utredarens överväganden och förslag – förprovning av djurstallar

Förprovningen ska behållas men förbättras och förenklas

Länsstyrelsen instämmer med att förprovningen är viktigt för det förebyggande djurskydds- och djurhälsoarbetet. Det är av den anledningen en självklarhet att den ska behållas. Det finns alltid möjligheter till förbättringar och det pågår redan nu ett kontinuerligt arbete med samsyn och fokusgrupper. Jordbruksverkets roll som vägledande myndighet bör tydliggöras och utvecklas.

Om förenklingar är möjliga utan att äventyra djurskyddet så är det positivt för alla inblandade men det kan vara svårt att förenkla en så pass komplicerad process som en förprovning.

Ekonomiskt stöd för frivilliga smittskyddssamråd

Länsstyrelsen anser att smittskyddssamråd är en viktig del för förvägningssprocessen för att undvika problem i framtiden. Med ökande storlek på besättningar och risk för introduktion av nya smittor i och med klimatförändringarna så kommer behovet inte att minska. Egentligen förordar länsstyrelsen att smittskyddssamråd borde vara obligatoriska, åtminstone för besättningar av en viss storlek, men ett ekonomiskt stöd som kan stimulera viljan till samråd kan vara en bit på väg.

Länsstyrelsen avstyrker en koncentration till de civilområdesansvariga länsstyrelserna

Det är viktigt av flera anledningar att behålla förprövningen på samtliga länsstyrelser.

En av dessa är att det under flera år arbetats för att djurskyddskontrollen och förprövningen ska komma närmare varandra. För djurhållarnas skull är det viktigt att tolkningen av regelverket är lika vid förprövning och djurskyddskontroll. Detta säkerställs genom en daglig kontakt mellan dessa funktioner, något som blir svårare att uppnå om koncentration till vissa länsstyrelser sker.

En godkänd förprövning ses som en garant för sökanden och är en viktig del för att bevilja ett investeringsstöd. I dagsläget sker tät kommunikation mellan förprövningshandläggare och stödhandläggare vilken riskerar att förloras om förprövningen koncentreras. Det är en stor fördel att stödhandläggare har tillgång till samma datasystem som förprövningshandläggare och själva kan leta upp förprövningsbeslut. En centralisering av förprövningen skulle innebära att stödhandläggare skulle behöva begära ut dessa handlingar från annat län vilket skulle fördröja processen.

Vidare är det av stor betydelse med god lokalkännedom både för myndigheten och djurhållaren. Näringen har i olika sammanhang uttryckt att det är en fördel att ha nära till sin myndighet. Det är också rimligt att de förberedande möten som föreslås, även i realiteten ska vara möjliga att genomföras fysiskt och då förutsätts ett rimligt reseavstånd.

Vad gäller slutbesiktningar så är dessa en viktig del av förprövningsprocessen, både för förprövningshandläggare och djurhållare. Det blir ett kvitto på ett korrekt utfört arbete och en trygghet inför framtida djurskyddskontroller. Med de avstånd som råder i de norra delarna av landet blir det en helt orimlig uppgift att personal som ska utföra slutbesiktningar är stationerade endast i ena änden av området. Från Luleå till södra länsgränsen av Västernorrlands län är det sju timmars restid med bil (mer än 55 mil). När en djurhållare är klar med sin byggnation vill denne ofta ha den slutbesiktad så snart som möjligt. En koncentration skulle väsentligt försämra flexibilitet och service gentemot djurhållare då det blir i princip omöjligt att med kort varsel slutbesikta en byggnad. Att inte sammanhålla den administrativa delen av förprövningen

med slutbesiktningen skulle försämra kompetensen inom förprovningen.

Utifrån erfarenheter från Landsbygdsprogrammet/ Strategisk plan leder centralisering av arbeten som kräver fysiska besök inte till kortare handläggningstid. Ärenden som blir uttagna till kontroll på plats i samband med slututbetalning får ibland vänta upp till fyra månader i Norrland när en kontrollant från Jordbruksverket i Jönköping skall göra detta. Ordinarie kontrollbesiktning sker inom strategisk plan genom att sökande skickar in geotaggade foton genom en app. En del lantbrukare har svårigheter att göra så och i andra fall kan bilden vara svårbedömd. Förprovningshandläggare kan i dessa fall hjälpa till med detta när de ändå är ute på besök. Detta samarbete mellan olika funktioner på länsstyrelsen riskerar att gå förlorat vid en koncentration.

Om det uppstår behov av speciell kompetens som inte finns på den egna myndigheten finns redan idag kanaler för att få råd och stöd av andra län genom förprovarnas samarbetsforum och fokusgrupper. Det vore lämpligt att det utarbetades mer utvecklade rutiner för att formalisera detta så att det blev enkelt och självklart att ta hjälp i, eller överlämna, ärenden där tillräcklig kompetens inte finns.

Bemyndigande för Jordbruksverket att föreskriva om kompetens

Länsstyrelsen ser svårigheter i detta förslag eftersom det i nuläget inte finns utbildningar att tillgå som specifikt riktar in sig mot förprovning.

Utbildningsprogram eller kursblock på SLU

Länsstyrelsen ser det som mycket positivt om utbildningar särskilt inriktade på lantbruksbyggnader och djurmiljö kan anordnas.

Skyldighet att erbjuda förmöte inför förprovning

Länsstyrelsen Västernorrland har redan idag erbjudit möjlighet till förmöte innan en ansökan skickas in. Det har enbart setts som positivt även om det har tagit en del resurser i anspråk. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att det ska vara en skyldighet. Om förprovningen koncentreras till Norrbottens län kommer det dock att vara ett erbjudande som det är risk att inte så många lantbrukare har möjlighet att utnyttja.

Standardiserade byggnadslösningar ska ersätta förprovning

Länsstyrelsen avstyrker förslaget då vi inte tror att en standardiserad byggnadslösning innebär att risken för att inte uppfylla djurskyddsbestämmelserna minskar. Anledningen är primärt att olika byggnader och inredningar kan vara mer eller mindre lämpade för olika djurslag/djurkategorier. Andra saker som också påverkar om en byggnation uppfyller djurskyddsbestämmelserna avseende exempelvis brandskydd är placeringen av byggnaden och vad som därmed finns omkring byggnaden. Det kan därför vara missvisande att säga att en standardiserad byggnadslösning per automatik är godkänd på förhand. Det behöver bedömas från fall till fall och påverkas av de omständigheter som råder.

Det är ändå bra om standardiserade byggnadslösningar tas fram eftersom de kan underlätta och minska handläggningstiderna vid förprovning.

Fler undantag från förprovning

Länsstyrelsen bedömer att förslaget innehåller en del positiva delar men det förutsätter dock att de undantag som finns redan idag utvärderas för att undersöka hur de påverkar djurskyddet. Länsstyrelsen ser redan idag vid djurskyddskontrollen att det i mindre djurhållningar finns stallbyggnader som inte är godtagbara ur djurskyddssynpunkt. Det finns en risk att undantag från förprovning leder till ökade kostnader för lantbrukaren i slutänden om ej godtagbara byggnader behöver byggas om.

Avsnitt 7.13 Utredarens överväganden och förslag – innovation och forskning

Nationell samverkansstruktur för ökad innovation

Generellt ser länsstyrelsen positivt på att öka möjligheterna att ta vara på de resultat som kommer från forskning och innovationer. Det är viktigt att ta vara på de forskningsresultat som redan finns. Det är angeläget att samla akademisk utbildning, grundläggande forskning och tillämpad produktionsnära forskning så att samverkan mellan dessa olika delar av kunskapsutvecklingen underlättas.

Prövningen för ny teknik bör behållas

Länsstyrelsen instämmer inte med utredaren om att prövningen kan tas bort då den är en viktig förebyggande insats. Om prövningen på något sätt kan förenklas så är det positivt.

Virtuella stängsel bör tillåtas

Virtuella stängsel kommer att underlätta att använda betesmarker på ett rationellare sätt. Det kan innebära positiva effekter både för djurhållarens ekonomi och för den biologiska mångfalden. Vid till exempel torka och översvämningar blir det enkelt att ändra betesmarkens utsträckning.

Det behövs föreskrifter som säkerställer att individer som inte är lämpliga för systemet inte utsätts för lidande.

I områden med rovdjur måste det beaktas hur djuren ska skyddas mot angrepp.

Avsnitt 8.7 Utredarens överväganden och förslag – kontroller och administrativ börda

Kalibreringsutbildningar

Länsstyrelsen ser positivt på utredarens förslag om att Jordbruksverket ska ta fram och genomföra kalibreringsutbildningar. Det har historiskt genomförts sådana utbildningar och de har efterfrågats som en del i samsynsarbetet inom och mellan länsstyrelser. Det är viktigt att Jordbruksverket tydligt tar ställning till vilka nivåer som gäller vid bedömningarna.

Översyn och uppdatering av vägledning

Det är både viktigt och rimligt att Jordbruksverket ska se över och uppdatera vägledningen för djurskyddskontroll på slakteri. Länsstyrelsen har dock svårt att se att denna vägledning i sig skulle påverka konkurrenskraften. De som arbetar som officiella veterinärer ska meddela behörig myndighet (länsstyrelsen) om observationer som har betydelse för djurskyddet. Länsstyrelsen bedömer och riskvärderar informationen och vidtar åtgärder när det finns behov av det.

Länsstyrelsen är övertygad om Jordbruksverket håller vägledningar uppdaterade och aktuella i den utsträckning Jordbruksverkets

resurser klarar av. Det finns fortfarande områden som helt saknar vägledning, såsom för den kontroll som länsstyrelserna utför på slakterier och det är av stor vikt att även en sådan färdigställs.

Rätt till avstämning med officiell veterinär inför transport

Länsstyrelsen bedömer att detta är en onödig uppmaning.

I transportförordningen (rådets förordning (EG) nr 1/2005) finns tydliga bestämmelser om vilka djur som är i skick för transport. Förordningen kompletteras av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2019:7) om transport av levande djur, där det i 1 kap 7 § finns angivet att veterinärs råd ska följas vid tveksamheter om djurens lämpligheter för transport.

Det står alltid djurhållaren fritt att kontakta officiell veterinär inför transport men denne kan inte i förväg på distans avgöra hur ett visst djur klarar en transport eller avgöra om det är lämpligt att ta in i livsmedelskedjan. Det torde vara lämpligare att rådfråga en veterinär som på plats kan bedöma aktuellt djur om det skall råda tveksamheter. Att sedan ett tillstånd kan försämrats under transport är en faktor som alla är medvetna om.

Avsnitt 9.5 Utredarens överväganden och förslag – ersättningssystem

Djurvälfärdsersättningar

Allmänt

Det är positivt med ersättningar som gynnar lantbrukare med en hög djurskyddsmässig ambitionsnivå i sin djurhållning.

Förslaget måste vägas mot att de djurvälfärdsersättningar som redan finns är administrativt betungande för lantbrukaren som söker respektive ersättning. Förslaget kommer inte leda mot en förenklad stödhantering eller färre kontroller.

Länsstyrelserna handlägger inte djurvälfärdsersättningar, men det ingår i länsstyrelsens uppdrag att utföra kontroller på att villkoren för ersättningarna efterlevs. Utifrån den erfarenheten anser Länsstyrelsen Västernorrland att dessa stöd är mer betungande i en kontrollsituation, per utbetald stödkrona, för både myndigheten och

för den stödsökande, i jämförelse med övriga ersättningar med djurkoppling. Höjda ersättningar eller ersättningar som är mindre betungande skulle av den anledningen göra att en mindre andel av ersättningen försvinner i kostnader hos stödsökande och hos myndigheter.

Djurvälfärdsersättningar söks i nuläget via SAM-ansökan. Det saknas funktioner för att verifiera att endast de som är berättigade till ersättningen kommer in med en ansökan. Själva ansökningsförfarandet är enkelt och det är först vid en kontroll som den stödsökande behöver styrka att denne lever upp till kraven. Med anledning av att det i samhället pågår ett skifte där vi går från tillit till kontroll så är själva grunden i den här typen av stöd problematiska. Ökade krav på ansökningar och kontroller kommer leda till en ökad administrativ börda både för myndighet och stödsökande.

En djurvälfärdsersättning för att släppa djur på bete

Det är inte säkert att ett borttagande av beteskravet i lagstiftningen skulle ge möjligheter till djurvälfärdsersättningar eftersom de inte heller utgår till sådant som redan är praxis i ett land även om det inte är lagstyrkt. I debatten framförs ofta att även om beteskravet skulle försvinna så kommer majoriteten av djuren få komma ut på bete enligt tidigare. Det förefaller därför som att beteskrav kommer anses som praxis även om lagstiftningen upphör. Man skulle kunna komma runt detta utan att förändra lagstiftningen exempelvis genom att rikta stöd till marken i stället, eftersom det inte är ett lagkrav att mark betas. Då skulle också de vars kor betar mycket, gynnas mer än de som bara "rastbetar". Det skulle också bli ett stöd för att släppa ut tjurarna på bete samt för fårskötseln. Ett annat alternativ som föreslagits är att ge stöd för de som låter korna beta en något längre tid än det som lagen kräver. Genom att ge mjölkbönder som förlänger betestiden utöver vad reglerna kräver en rejäl ersättning får bönderna indirekt betalt även för den period som är lagstadgad. Det är en lösning med många vinnare. Mjölkbönderna får ersättning för ett viktigt mervärde, konsumenterna får samma kvalitativa mjölk som tidigare och korna får fortsätta att gå ute.

Oavsett om svensk lagstiftning eller praxis utgör ett hinder eller inte så saknar utredaren viktiga detaljer kring hur ett sådan ersättning kan vara utformad utan en omfattande administration. Detta då den stödsökande måste kunna styrka att stödvillkoren är uppfyllda vid en kontroll. Förslaget är därmed svårt att bemöta.

Regler för grundvillkor

Den administrativa bördan kopplat till grundvillkor har redan minskat väsentligt genom förändringar för djurmärkning och undantaget från grundvillkor för brukare med upp till tio hektar jordbruksareal. Förslaget utvecklar inte hur den administrativa bördan ytterligare ska minskas.

Utredaren utvecklar inte när de ekonomiska konsekvenserna blir orimligt hårda. Länsstyrelsen delar inte den beskrivning och motivering som utredaren lämnar, utan ser detta som en invändning som lever kvar sedan tidigare programperioder samt från gamla bestämmelser. Länsstyrelsen håller inte med om att stödmottagaren kan anses som drabbad av konsekvenser när grundvillkor inte uppfylls då konsekvenserna alltid är en följd av bristande regelefterlevnad. Avdrag i stöden för stödsökande som bryter mot gällande regelverk har funnits med länge och de ekonomiska konsekvenserna är väl kända hos den stödsökande. Länsstyrelsen ser det som rimligt att gällande regelverk är ett grundläggande villkor för att fullt ut ta del av stöd och ersättningar genom CAP.

Utredaren utvecklar inte vilka grundvillkor som saknar ett tydligt mervärde och Länsstyrelsen avstår därmed från att ta ställning till om det finns grundvillkor som saknar ett tydligt mervärde.

Höja budgeten för investeringsstöden

Vi välkomnar förslaget att mer pengar tillskjuts till investeringsstöden. Vidare tycker vi att förslaget om att öronmärka medel inom investeringsstöden för ny- och ombyggnation till lösdrift i mjölkföretag som har uppbundet system är mycket bra.

Utredaren nämner att byggkostnaderna inom svenskt lantbruk ökat med drygt 30 procent sedan 2021 när budget sattes för Strategisk plan (s.450). Därför måste enhetskostnaden uppdateras. Utredaren föreslår därför att tillskjuta mer pengar för att programperioden ska kunna uppfylla de antal investeringar som projekterats (måluppfyllelse).

Utredaren skriver även att lönerna inom lantbruket har inte ökat i samma takt som byggkostnaderna. Förutom att tillföra mer pengar till investeringsstöden föreslår vi därför att se över stödtaken och stödprocenten, särskilt för Norrland. Här har söktrycket minskat, i vissa län halverats.

Kompensationen i nationella stödet räcker inte ens till att täcka skillnaden i mjölkpris för de flesta mjölkproducenter i norra Sverige. Detta innebär en årlig inkomstförlust på flera hundratusen kronor för en medelstor mjölkgård, vilket medför att lönsamheten pressas och investeringar uteblir.

Det har tidigare kommit flera förslag om en koncentration av investeringsstödet till färre länsstyrelser där ansökan bedöms på nationell nivå utan geografisk låsning. Ett sådant förslag skulle vara förödande för norrländskt jordbruk eftersom byggnader är mer kostsamma på grund av långa kalla vintrar, färre byggföretag som konkurrerar samt att material blir dyrare på grund av längre transportsträckor. Länsstyrelsen delar därför utredarens uppfattning att dessa stöd även i fortsättningen ska hanteras lokalt.

För att vi ska kunna ha ett konkurrenskraftigt jordbruk i norra Sverige behöver vi alltså tillskjuta mer pengar till investeringsstöden, se över stödtak och stödprocent samt ha kvar den geografiska låsningen.

Se över startstöden

Länsstyrelsen förordar att se över administrationen av stöden men bedömer också att det behöver tillföras mer medel till dessa viktiga stöd för att underlätta generationsskiften.

Avsnitt 13.4.1 Ekonomiska konsekvenser för statliga myndigheter

Länsstyrelserna

Koncentration av förprovning

Om förslaget till koncentration av förprovningen till de civilområdesansvariga myndigheterna går igenom kommer det att innebära en väsentlig kostnadsökning för Länsstyrelsen i Norrbottens län. Det kommer att uppstå stora resekostnader och personalkostnader vid slutbesiktningar på grund av de stora avstånden i norra Sverige.

Allmänna synpunkter

Allmänt om svenskt jordbruk - problembilden

Vi håller med i mycket och mycket om den bild av svenskt jordbruk som utmålas i utredaren. Dock vill vi skicka med att situationen i Norrland är ännu värre gällande kompetensförsörjning, tillgång till grundläggande service, veterinär och slakteri. Det är dessutom lägre priser på mjölk och slakt på grund av få aktörer som gör att det inte finns alternativa mottagare av produkterna. Låga fastighetsvärden, särskilt i inlandet, kan innebära svårigheter att få lån och högre räntekostnader.

Generationsskifte nämns i utredaren som viktigt men allt svårare att genomföra på grund av ekonomiska faktorer främst. Den sociala situationen på gårdarna nämns inte så mycket men enligt en studie som tagits fram med finansiering av Jordbruksverket; "Risk/Krishantering för Norra Sverige", är den sociala faktorn minst lika avgörande som den ekonomiska. Alltför hög arbetsbelastning där det inte ens finns möjlighet att ta ut en lagstadgad semester, avsaknad av sociala skyddsnät vid ohälsa samt bristande barnomsorg under arbetstoppar, till exempel under sommaren är faktorer utanför de ekonomiska som gör att lantbruk stängs ner. Våra grannländer har system där staten betalar ersättare för att en lantbrukare ska kunna ta ett par veckors semester. Kanske vore ett liknande system värt att se över?

Strukturutvecklingen som sker där vi får allt färre och större företag är inte positivt ur alla synvinklar. I norra Sverige minskar antal brukad hektar vilket innebär att nedmonteringen sker snabbare än ökningen. Vi behöver även se till att bevara samt öka små och medelstora gårdar då dessa har potential att öka sin produktion samt är vitala för Sveriges nationella försörjningsförmåga och krisberedskap. Det sker inte genom att borttagande av beteslagstiftningen eller färre antal regler i djurskyddslagstiftningen.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Carin Jämtin med länsveterinär Helén Löfblad som föredragande. I den slutliga handläggningen har också handläggare Felicia Skorsdal, handläggare Emma Bergenholtz och handläggare Nathalie Nordén medverkat.